

Evsizleri Konu Alan Fotoğraf Projeleri Üzerine Bir İnceleme

A Review of Photography Projects Focusing on the Homeless

Mustafa Çağatay GÖKTAN

Kocaeli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Fotoğraf Bölümü, Kocaeli, Türkiye

Öz

Bu makale, evsizleri konu alan belge nitelikli fotoğraf projeleri ile toplumlar üzerinde evsizlere yönelik farkındalık oluşturarak insani yardımların artırılmasını sağlamayı amaçlayan güncel fotoğraf projelerini incelemektedir. Evsizlerin fotoğraf projelerindeki görselleştirilme, sunulma ve temsil edilme biçimlerini tanımlamayı, karşılaştırmayı ve sınıflandırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca bu çalışmaların evsizlerin algılanma biçimi üzerindeki etkisini tartışmaya açmaktadır. Araştırma sadece belgesel ve sosyal belgesel fotoğraf üslupları ile üretilmiş, özellikle evsizlerin portrelerini içeren, çeşitlilik sağlayan, farklı yerlerde gerçekleştirilmiş, görsellerine ve bilgilerine ulaşılabilen projeleri kapsamaktadır. Bu doğrultuda nitel araştırma yöntemi kullanılarak, literatür taraması, içerik analizi ve fotoğraf çözümlemeleri yardımıyla Lee Jeffries'in "Kayıp Melekler: Evsizler", Anthony Dawton'un "Londra DEĞİL", Andres Serrano'nun "Göçebeler", Yurko Dyachyshyn'in "Slavik'in Modası", Aaron Draper'in "Az Pozlama", Martin Schoeller'in "Evsizler" ve Jeffrey Wolin'in "Evsizliğin Yüzleri" isimli fotoğraf projeleri irdelenmiştir. Sonuç olarak Jeffries ve Dawton siyah-beyaz, kontrast ve karanlık projeleriyle toplumun hali hazırda zihinlerinde yer etmiş olan evsizlere yönelik basmakalıp yargılarını iyileştirmek yerine, özellikle evsizlerin yardıma muhtaç, perişan ve zavallı hallerini acıklı bir şekilde görünür kılarak aksine daha da güçlendirmişlerdir. Serrano, Dyachyshyn ve Draper projelerindeki rengârenk teatral fotoğraflarıyla evsizleri içinde bulundukları gerçekliklerden yalıtarak birer ünlü, kahraman ya da moda ikonu gibi görselleştirmişlerdir. Jeffries, Dawton, Serrano, Dyachyshyn ve Draper projelerinde evsizlerin hikâyelerini anlattıklarını iddia etmiş olsalar da, geçmişleri, sorunları ya da beklentileri hakkında herhangi bir bilgi paylaşmayarak evsizlerin anlaşılabilmesi adına oldukça yüzeysel bir sonuç ortaya çıkartmışlardır. Schoeller ve Wolin ise cinsiyet, yaş ve ırk olarak daha kapsamlı olan homojen tonlardaki projelerinde röportajlar aracılığıyla hayat hikâyelerini anlatmalarını teşvik ederek evsizlerin kendi adlarına konuşmalarına izin vermiş ve farklı yönlerini ön plana çıkartmalarına olanak tanımışlardır. Sosyal belgesel fotoğraf anlayışını iyi bir şekilde temsil eden bu projeler, derinlemesine bir bakış açısı sunarak, gerçek anlamda bir farkındalık yaratarak ve daha büyük kitlelere ulaşip kamuoyu oluşturarak evsizlere yönelik algıları ve koşulları iyileştirmeye çalışmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Evsizlerin görsel temsili, fotoğraf projesi, belgesel fotoğraf, sosyal belgesel fotoğraf, portre fotoğrafçılığı

ABSTRACT

This article examines documentary photography projects focusing on homelessness, as well as contemporary photography projects aiming to increase humanitarian aid by raising awareness of homelessness in society. The article aims to define, compare and classify the ways in which the homeless are visualised, presented and represented in these projects. It also discusses the impact of these works on how homeless people are perceived. The research covers projects produced in the styles of documentary and social documentary photography, including portraits of homeless people. Using a qualitative research method involving literature reviews, content analysis and photo analysis, the article discusses Lee Jeffries' "Lost Angels: Homeless", Anthony Dawton's "NOTLondon", Andres Serrano's "Nomads", Yurko Dyachyshyn's "Slavik's Fashion", Aaron Draper's "Underexposed", Martin Schoeller's "Homeless" and Jeffrey Wolin's "Faces of Homelessness" were examined. However, instead of improving the existing stereotypes of homelessness ingrained in society, Jeffries and Dawton's black-and-white, contrasting and dark projects have reinforced these stereotypes, particularly by portraying the homeless as helpless, miserable and pathetic. Serrano, Dyachyshyn and Draper isolated the homeless from their realities and visualised them as celebrities, heroes or fashion icons in their colourful, theatrical photographs. Although Jeffries, Dawton, Serrano, Dyachyshyn and Draper claimed to tell the stories of the homeless in their projects, they did not share any information about their backgrounds, problems or expectations. This resulted in a very superficial understanding of the homeless. In their more gender, age and racially homogeneous projects, Schoeller and Wolin allowed the homeless to speak for themselves by encouraging them to tell their life stories through interviews, which enabled them to highlight different aspects of their lives. These projects represent the concept of social documentary photography well and have attempted to improve perceptions and conditions for the homeless by offering an in-depth perspective, raising awareness and reaching larger audiences to create public opinion.

Keywords: Visual representation of the homeless, photography project, documentary photography, social documentary photography, portrait photography

Geliş Tarihi/Received: 16.02.2025

Revizyon Talebi/Revision Requested: 21.05.2025

Son Revizyon/Last Revision: 08.07.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 10.03.2026

Yayın Tarihi/Publication Date: 19.03.2026

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Mustafa Çağatay GÖKTAN
E-mail: cagatay.goktan@kocaeli.edu.tr

Cite this article as: Göktan, M.Ç. (2026). A review of photography projects focusing on the homeless. *Art and Interpretation*, 47, 33-46.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Dünyanın gittikçe büyüyen toplumsal sorunlarından birisi insanların çeşitli sebeplerden dolayı sokakta yaşamak zorunda kalmasıdır. Dünya Ekonomik Forumu, 2021 yılında dünya genelinde 150 milyon insanın evsiz olduğunu bildirmiştir (HWC, 2022). Aslında barınma, doğada diğer canlılara göre daha savunmasız olan insanın en temel gereksinimlerinden birisidir. İnsanın hayatını güvenli bir şekilde sürdürebilmesi için mutlaka korunabileceği bir mekâna ihtiyacı bulunmaktadır. Devletler vatandaşlarının “insan olmanın onuruyla bağdaşır şekilde” yaşayabilmeleri için dar gelirliilerin, dezavantajlı grupların, evsizlerin barınma hakkını sağlamakla; kiralara aşırı artması, zorla tahliye, vb. durumlarda evsizliğe karşı tedbirler alarak insanları korumakla yükümlüdür (Doğan, 2023, s. 1349). İnsanlar, yapısal, bireysel ya da doğal (deprem, sel, vb.) şekillerde oluşmuş çok çeşitli nedenler dolayısıyla evsiz kalabilmektedir. Savaş, kentsel dönüşüm, konut fiyatlarındaki artış, işsizlik ve hayat pahalılığı gibi unsurlar yapısal nedenler içerisinde yer alırken; sağlık sorunları, ailevi ve ekonomik problemler ise bireysel nedenler olarak sınıflandırılmıştır. En bilinen haliyle kişinin ebeveynlerinin kötü tutumları ya da vefatı, kendisinin ya da ebeveynlerinin boşanması vb. ailevi sorunlar, alkol ve madde bağımlılığı, ciddi fiziksel ve ruhsal hastalıklar gibi sağlık problemleri kişinin kendi hayatını tek başına idame ettirememesi durumunda kolaylıkla evsizliğe yol açabilmektedir (Aynacı, 2024, ss. 152-161).

İngiliz yazar ve sanat eleştirmeni John Berger (1926-2017) günümüzdeki evsizleri geceyein açlıktan ölebilecek kadar yoksul olan kişiler olarak tanımlamıştır. Berger, yoksulluğun yirminci yüzyılın ortalarına kadar kıtlık dolayısıyla var olduğunu, günümüzde ise kar elde etme hırsıyla “aşırı üretim ve giderek artan haddinden fazla tüketim” ile ilişkili bir durum haline dönüştüğünü ifade etmiştir. Artık varlıklı insanlarla fakir insanlar arasında tarihte hiç görülmediği kadar derin bir uçurum bulunmaktadır. Bu çukurun içinde doğan ya da bir şekilde içine düşen insanların sokaklarda yaşamaktan başka çareleri yoktur (Berger, 2014, ss. 193-194).

Dünyanın çeşitli bölgelerinde çok farklı sorunlarla mücadele etmek zorunda olan evsizlerin en büyük problemleri arasında yiyecek bulamama, barınamama, ısınamama, temizlenememe, güvenlik, iş bulamama, çok boyutlu sosyal dışlanma, mevsimsel zorluklar ve hastalıklar yer almaktadır. Sürekliliği olan belirgin bir ikamet adresleri olmadıkları için kamu hizmetlerinden sistemli bir şekilde yararlanabilmeleri de söz konusu değildir. Bu durum aynı zamanda oy kullanma, emeklilik, sağlık ve eğitim hizmetleri gibi pek çok haktan mahrum olmalarına da yol açabilmektedir. Zaman zaman yiyecek bulabilmek için çöplerden beslenmek zorunda kalmaları; temizlikten yoksun koşullarda yaşamaları başta bulaşıcı hastalıklar olmak üzere pek çok sağlık sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Kışın dondurucu soğuklarda herhangi bir barınak bulamayan ve kendilerini koruyabilecek kalın giysilere sahip olmayan evsizler sokaklarda yaşam mücadelesi vermekte ve hayatlarını kaybedebilmektedir. Barınma ihtiyaçları doğrultusunda sürekli yer değişikliği yapmak zorunda olmaları eşya sahiplenmelerini de güçleştirebilmektedir. Diğer bir yandan herkese açık bir alanda muhafaza etmeye çalıştıkları eşyalarının çalınmasını engelleyebilmeleri de oldukça zordur. Aynı zamanda tuvalet ve banyo ihtiyaçları gibi gündelik eylemlerini gerçekleştirmek zorunda oldukları kamusal alanlar onların mahremiyet sorunu yaşamalarına da neden olmaktadır.

Evsizler, farklılık gösterebilmekle birlikte, sokaklarda dolaşmak, dinlenmek, düzensiz çalışmak, barınma merkezlerinde ya da onların yakınlarındaki mekânlarda vakit geçirmek gibi çoğunlukla benzer alışkanlıklara sahiptirler (Aynacı, 2024, s. 163). Bir şekilde böyle bir durumun içerisine sürüklenen bireyler için parklar, sokak köşeleri, kaldırımlar, metrolar, otogarlar, banklar, gibi kamusal alanlar uyuyabilecekleri yerlere dönüşebilmektedir. Bu yüzden de New York, Los Angeles, Londra, Paris, Roma, Lviv, vb. büyük şehirler, ticaret merkezleri haline gelmiş metropoller evsizler için büyük bir çekim merkezi durumundadır. Bu tür kalabalık kentlerde evsizlerin para, yemek ve uyuyacak sıcak bir yer bulabilme olasılıkları diğer yerlere göre çok daha yüksektir. Bununla birlikte yardım kuruluşlarının günde bir öğün olsa bile süreklilik arz eden ücretsiz yemek dağıttıkları bir takım organizasyonlar da evsizleri kendisine çekmektedir.

Evsizler gittikçe artan sayıları ile hükümetler için bertaraf edilemeyecek derecede önemli çözülmesi gereken sorunlardan birisi durumundadır. Dünyanın pek çok farklı yerinde hükümetler evsizlerin sorunlarını azaltabilmek amacıyla barınak, yiyecek, giyim ve sağlık gibi yardımlar yapmaktadır. Fakat yüksek maliyetler nedeniyle yardımlar sürekli hale getirilememektedir. Ekonomik yetersizlikler evsizlerin problemlerinin kalıcı olarak çözülebilmesini engellemektedir. Bu doğrultuda bazı fotoğrafçılar gerçekleştirdikleri evsizleri konu alan fotoğraf projeleri ile toplumlar üzerinde evsizlere yönelik farkındalık oluşturarak insani yardımların arttırılmasını sağlamayı amaçlamışlardır. Berger’e göre fotoğrafın en fazla kullanılma sebeplerinden birisi “toplumsal koşulları kayda geçirmek ve ortaya çıkarmak” üzere yapılan çalışmalardır. Bu tür üretimler, bir takım ayrıcalıkları olan kitlelerin vicdanlarını etkileyerek kötü koşulların daha iyi duruma getirilebilmesi için harekete geçmelerini sağlayabilme amacı taşımaktadır (Berger, 2014, s. 139). Amerikalı fotoğrafçı Ken Light (d.1950) belgesel fotoğrafı, insanlığın derinliklerini açığa çıkartarak onların durumlarına yakınlık oluşturabilen, çoğu zaman aylar, yıllar boyu süren, derinlikli hikâyeler anlatan fotoğraf projeleri olarak tanımlamıştır. Sosyal belgesel fotoğrafın ise bunlara ek olarak, tahammül etmesi zor gerçeklerle yüzleştirerek izleyicisini harekete geçmeye ikna eden bir yapısı olduğunu belirtmiştir (Light, 2006, s. 14). Bu anlamda da evsizlerin en yaygın görüntülenme yöntemlerini belgesel fotoğraf, sosyal/toplumsal belgesel fotoğraf, portre fotoğrafçılığı ve sokak fotoğrafçılığı gibi türler oluşturmuştur.

Fotoğrafın ilk dönemlerinden itibaren evsizler, özellikle belge nitelikli görüntüler üreten fotoğrafçılar için her zaman hem toplumsal bir sorun hem de görsel olarak ilgi çekici bir konu olmuştur. İs-koç gezgin ve fotoğrafçı John Thomson’ın (1837-1921) 1877 tarihli “Londra’da Sokak Yaşamı” isimli kitabındaki fotoğraflarda birçok evsiz bulunmaktadır. Danimarka asıllı Amerikalı fotoğrafçı Jacob Riis’in (1849-1914) New York’un kenar mahallerindeki yoksulların yaşamını konu alan 1890 tarihli “Öteki Yarı Nasıl Yaşıyor” isimli kitabındaki bazı fotoğraflarda evsizlere rastlamak mümkündür. Amerikalı fotoğrafçı Dorothea Lange’in (1895-1965) 1929 yılında başlayan Büyük Buhran sırasında çektiği fotoğraflarda da evsizler görülebilmektedir. Bu çalışmalarda evsizlerin ve yoksulluğun siyah-beyaz tonlarla dramatik hale getirilmiş çoğunlukla acıma duygusu uyandıran görüntüleriyle karşılaşılmaktadır.

Amerikalı kuramcı ve eleştirmen Susan Sontag (1933-2004), yoksullardaki güzellik gibi “mütevazı, saçma ve yıpranmış şeylerdeki”

güzelliği keşfedebilme özelliğinin “fotoğrafın en kalıcı zaferi” olarak tanımlamıştır. Ona göre “ağıtlı bir sanat” olan fotoğraf, görselleştirdiği şeylere, hatta “çirkin ya da grotesk” unsurlara bile dokunaklı bir etki kazandırmaktadır. Sontag, Walter Benjamin’in 1934 yılında Paris’te Faşizm İncelemeleri Enstitüsü’nde gerçekleştirdiği bir konuşmaya atıfta bulunarak, fotoğrafın bir çöp yığını da dâhil olmak üzere kaydettiği her şeye bir yücelik kattığını, kusursuz bir teknikle işleyerek “adi sefilliği bile” zevk veren bir unsura dönüştürebildiğini ifade etmiştir. Ona göre fotoğraflar uyarıcı oldukları kadar da yatıştırıcı bir niteliğe ve etkiye sahiptirler. Bu doğrultuda da izleyicilerini gerçeklik hakkında şüpheye düşürmektedirler. Acı duygular içeren durumları estetik değer katma eğilimleri ile birlikte etkisiz hale getirerek tarihi “seyirlik bir malzemeye” dönüştürmektedirler (Sontag, 2008, ss. 18, 124,130, 133).

Literatürde fotoğraf disiplini bağlamında evsizlik konusunu ele alan az sayıda araştırma bulunmaktadır. Alan Radley, Darrin Hodgegts ve Andrea Cullen’in 2005 tarihli “Visualizing Homelessness: A Study in Photography and Estrangement” isimli makalesi Londra sokaklarında yaşayan altı evsiz kamera verilerek kendi çektikleri fotoğrafları üzerinden yaşamlarını nasıl görselleştirdiklerine odaklanmaktadır. Cynthia J. Miller’in 2006 tarihli “Images from the Streets: Art for Social Change from the Homelessness Photography Project” isimli makalesinde, projelerine katılmak isteyen evsizlere tek kullanımlık fotoğraf makineleri verilerek kendi dünyalarındaki önemli kişilerin, yerlerin veya olayların görüntülerini kaydetmeleri istenmiştir. Bu doğrultuda kendi kimliklerini ve deneyimlerini görünür kılmaya çalışan evsizlerin fotoğraflarının sergilenmesinin, hem sürecin hem de görüntülerin incelenmesi aracılığıyla toplumsal bir değişimi nasıl sağlayabileceği üzerinde durulmuştur. Katharina Schmidt’in 2015 tarihli “Seeing the ‘Homeless City’? Some Critical Remarks on the Visual Production of Homelessness through Photography” isimli makalesinde Almanya’nın Hamburg kentindeki evsizlerin ürettiği fotoğraflar incelenmektedir. STK’lar veya yardım kuruluşları tarafından üretilen ve dağıtılan fotoğraflar üzerinden kentsel politika, kampanya bağış toplama ve halkla ilişkiler bağlamlarında evsizliği görünür kılanın olanakları ve sınırları tartışılmaktadır. Robert Desjarlais’in 2016 tarihli “Picturing homelessness A glossary of perceptions” isimli makalesi Kuzey Amerika’daki sokaklar, tek odalı oteller ve derme çatma kamplar gibi çeşitli kentsel ortamlardaki evsizlik koşullarını, evsizlerin çektiği fotoğraflar üzerinden irdelemektedir. Joyce A. Bredesen, Marcia S. Stevens, Chukwuma Chinaza Adaobi ve Atianashie Miracle’in 2021 tarihli “Using Photovoice Methodology to Give Voice to the Health Care Needs of Homeless Families” isimli makalesinde, Minnesota’da yaşayan on üç evsiz fotoğraf makineleri ile çektikleri kendilerinin veya ailelerinin sağlığını olumlu ya da olumsuz etkileyen görüntüleri ele alınmaktadır. Gökcen Meryem Kılınç’ın 2021 tarihli “Bir Şehrin Bedenleri: Andres Serrano’nun Sanatında Evsizlik Sorunu” isimli makalesinde Serrano’nun evsizlik konusu üzerine gerçekleştirmiş olduğu üç farklı çalışması açıklanmaktadır. Juan M. Agulles ve Juan A. R. Cárcel’in 2023 tarihli “Homeless people: Images and imaginaries” isimli makalesinde foto-muhabiri Rafa Arjones’in 2002-2020 yılları arasında İspanya’nın Alicante kentindeki evsizleri konu alan fotoğrafları analiz edilmektedir. Bu doğrultuda fotoğrafçının üretimleri tanımlanmaya, sınıflandırılmaya ve süreç içerisinde yaklaşımlarındaki değişimler açıklanmaya çalışılmıştır. Hélène B. Ducros ve Paul Ryan’ın 2023 tarihli “Helping People Affected by Homelessness Through

Creative Photography: An Interview with Paul Ryan” isimli makalesi, Paul Ryan ve Michael Wong’un gerçekleştirmiş oldukları projeleri bağlamında 2013 yılından itibaren tek kullanımlık fotoğraf makineleri ile evsizler tarafından üretilen fotoğrafların Londra’daki bazı kafelerin duvarlarında sergilenmesini ve bu çalışmaların da basılı bir takvime dönüştürülme sürecini incelemektedir.

Bu araştırmaların büyük bir çoğunluğu katılımcı olarak kendilerine verilen fotoğraf makineleri aracılığıyla evsizlerin bizzat çektiği fotoğrafları konu almaktadır. Diğeryandan Kılınç, Agulles ve Cárcel’in araştırmaları tek bir fotoğrafçının çalışmalarına odaklanmaktadır. Bu makalede ise Lee Jeffries’in “Kayıp Melekler: Evsizler”, Anthony Dawton’ın “Londra DEĞİL”, Andres Serrano’nun “Göçebeler”, Yurko Dyachyshyn’in “Slavik’in Modası”, Aaron Draper’in “Az Pozlama”, Martin Schoeller’in “Evsizler” ve Jeffrey A. Wolin’in “Evsizliğin Yüzleri” isimli yedi adet fotoğraf projesi bir arada incelenen evsizlerin fotoğraf projelerindeki temsil edilme biçimleri tanımlanmaya, karşılaştırılmaya ve sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Evsizlere dikkat çekmek üzere üretilmiş belge nitelikli fotoğraf projelerindeki görselleştirme biçimleri, evsizlerin görsel olarak nasıl sunulduğu, ne tür görsel unsurların ön plana çıkartıldığı ve basmakalıp vizyonların inşasına katkıda bulunup bulunmadıkları tartışılmaktadır. Bu araştırmanın literatürde fotoğraf disiplini bağlamında gerçekleştirilmiş başka bir örneğine ulaşılammıştır. Bu doğrultuda makalenin fotoğraf projeleri ile ilgili konu hakkında gerçekleştirilebilecek olan sanatsal ya da akademik çalışmalara kaynaklık teşkil etmesi ve katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Yöntem

Bu makalede veri toplamak amacıyla görüntü, içerik ve metin analizi yöntemleri ile nitel bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Fotoğraf kitapları ve internet siteleri üzerinden yapılan araştırmalar sonucunda evsizler hakkında gerçekleştirilmiş toplamda 23 adet güncel fotoğraf projesine ulaşılmıştır. Bir konu üzerine ve bir amaç doğrultusunda bütünlük arz edecek şekilde bir araya getirilmiş en az birkaç fotoğraftan oluşan çalışmalara fotoğraf projesi denilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada evsizleri içeren her fotoğraf projeleri ele alınmıştır. Bu çalışmalardaki fotoğraflar hem genel olarak hem de tek tek içerisinde barındırdıkları görsel unsurlar ve çekim teknikleri üzerinden analiz edilmiş, haklarında yazılmış temel metinler incelenmiştir. Böylelikle projeler, özellikle makalenin kapsamını daraltabilmek için hem biçim hem de içerik olarak birbirlerine benzer ve farklı bir takım özellikleri bağlamında ayrıştırılmış ve belli başlıklar altında sınıflandırılmıştır.

Bu doğrultuda Moyra Peralta’nın “Neredeyse Görünmez” (Nearly Invisible, 2001), Thaddeus Pope’un “Birleşik Krallık’ta Evsizlik” (Homelessness in the UK / 2003), Jan Banning’in (d. 1954) “Güneyde Düşüş ve Çıkış” (Down And Out In The South / 2011), Ben Marc’in (d.1958) “Kamplar” (The Camps / 2011), Andrea Star Reese’in (d.1952) “Kentsel Mağara” (The Urban Cave / 2007-2014), Michael Wolf’un (1954-2019) “Shinjuku İstasyon’un Kutu Adamları” (The Box Men of Shinjuku Station / 2014), Thilde Jensen’in “İstenmeyenler: Amerika’da Evsizler” (The Unwanted: homeless in America / 2014-2017), Huang Qingjun’in (d.1971) “Evsizlerin Aile Eşyaları” (Homeless People’s Family Stuff / 2015), John Conn’un “Evsizlerin İşaretleri” (Signs of the Homeless / 2015), Horia Manolache’nin “Prens ile Yoksul” (The Prince and The Pauper / 2015), Leah den Bok’un “Evim Diyebileceğim Hiçbir Yer Yok” (Nowhere to Call

Home / 2017), Grey Hutton'un "Sıcaklığın İzleri" (Traces of Warmth / 2017-2018), Jana Sophia Nolle'nin (d.1986) "Oturma Odası: San Francisco" (Living Room: San Francisco / 2017-2018), Marc Davenant'ın "Dışarıdakiler" (Outsiders / 2022), Christopher James Hall'ın "Evsizler" (Homeless / 2023), John Simpson'ın "Ormanın Gölgesindeki Evsizler" (Homeless In The Shadows of The Jungle / 2023) isimli fotoğraf projeleri, seçili çalışmalarla benzerlik göstermeleri, kurgusal olmaları, haklarında yeterli görsele ve bilgiye ulaşılabilmesi, evsizlerin daha çok yaşam alanlarına, barınaklarına ya da eşyalarına odaklanmaları vb. sebepler dolayısıyla makaleye dâhil edilmemişlerdir.

Makalede örneklem olarak 1990'lı yıllardan günümüze kadar evsizler konusu üzerine gerçekleştirilmiş yedi adet fotoğraf projesi seçilmiştir. Çalışma sadece belgesel ve sosyal belgesel fotoğraf üslupları ile üretilmiş, özellikle evsizlerin kendilerine ya da portrelerine odaklanan, internet siteleri üzerinden görsellerine ve bilgilerine ulaşılabilen, evsizlere yönelik toplumsal algıları ve koşulları iyileştirebilme amacıyla bulunan projelerini kapsamaktadır. Hem içeriği daraltabilmek hem de çeşitliliği sağlayabilmek amacıyla birbirlerine görsel olarak benzer olduğu düşünülen çalışmalar arasından tarihsel olarak ilk gerçekleştirilen projeler makaleye dâhil edilmiştir. Bununla birlikte araştırmancının daha kapsayıcı olabilmesi adına monokrom ve renkli üretimleri barındıran özellikle farklı ülkelerde ya da şehirlerde gerçekleştirilmiş çalışmalara da öncelik verilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda "Evsizlerin Dramı" başlığı altında Lee Jeffries'in "Kayıp Melekler: Evsizler" ve Anthony Dawton'ın "Londra DEĞİL"; "Evsizlerin Modası" başlığı altında Andres Serrano'nun "Göçebeler", Yurko Dyachyshyn'in "Slavik'in Modası" ve Aaron Draper'in "Az Pozlama"; "Evsizlerin Hikâyeleri" başlığı altında ise Martin Schoeller'ın "Evsizler" ve Jeffrey A. Wolin'in "Evsizliğin Yüzleri" isimli fotoğraf projeleri aktardıkları bilgiler ile içerdikleri görsel unsurlar (bakış açısı, odak uzaklığı, ışığın yönü ve türü, ön-arka plan ilişkisi, kompozisyon, renk, vb.) üzerinden ayrıntılı olarak analiz edilerek karşılaştırılmıştır. Ayrıca her projeden o çalışmayı en iyi şekilde temsil ettiği düşünülen iki adet fotoğraf makaleye dâhil edilmiştir.

Evsizlerin Dramı

İngiliz fotoğrafçı Lee Jeffries (d.1971) 2008-2015 tarihleri arasında gerçekleştirdiği "Kayıp Melekler: Evsizler" (Lost Angels: Homeless) isimli fotoğraf projesinde, Los Angeles, Las Vegas, New York, Londra, Paris ve Roma şehirlerindeki evsizleri konu almıştır. Bir maraton koşmak için Londra'ya gelen fotoğrafçı, yarıştan önceki gün fotoğraf çekmek için şehri dolaşmaya başlamıştır. Canon 5D Mark I kamerasının 70-200mm'lik objektifini Leicester Meydanı yakınlarında karşılaştığı, Çin yemeği kaplarının arasında uyku tulumunun içine kıvrılmış evsiz bir genç kızı doğrultmuştur. Fakat kadının durumu fark ettiğinde yoldan geçenlerin dikkatini çekecek şekilde kendisine bağırması ve tekme atması, fotoğrafçının etrafındakiler dolayısıyla derin bir utanç duyarak yanına gidip kendisinden özür dilemesine sebep olmuştur. Bu şekilde on sekiz yaşındaki uyuşturucu bağımlısı kızı yaklaşarak hikâyesini öğrenen ve bu deneyimden etkilenen Jeffries, Nikon D810 kamerasıyla çeşitli sosyal demografilerden evsizlerin yakından portrelerini çekmeye başlamıştır. Bu yaklaşmayı sağlayabilmek için de öncelikle onlarla sohbet ederek bağlantı kurmaya çalışmış ve onlara para ile yiyecek verme teklifinde bulunmuştur (Morris, 2020, s. 106).

Görsel 1.

Lee Jeffries, *Evsizler: Thomas, 2008-2015*

Jeffries bu projesi kapsamında büyük bir çoğunluğu orta yaş ve üzerindeki erkeklerden oluşan onlarca portre çekmiştir. Fakat proje fotoğraflarını kendi internet sitesi üzerinde tek bir başlık altında yayınlamamıştır. "Mağaza" başlığı altında, tanesi 100-200 İngiliz sterlini bedelle yirmi âdet kadar evsiz portresi diğer fotoğrafları ile birlikte satışa sunulmuştur (Jeffries, 2025). Evsizlerin hepsinin ismi belirtilmemiş, bazılarına "Londra" gibi şehir isimleri bazılarına da "Kedi Kadın" gibi bir takım başlıklar verilmiştir. Diğer yandan Jeffries ne kendi internet sitesi üzerinde ne de gerçekleştirmiş olduğu röportajlarda çekimini yapmış olduğu evsizlerin hayatları ile ilgili hiçbir bilgi paylaşmamıştır (Lomography Magazine, 2025). Kare oranlarda sunulan fotoğraflarda kişilerin omuzların üzerinden alınmış, zaman zaman başın tamamının görüldüğü zaman zaman da başın üst kısmının dışarıda bırakıldığı kadrajlar oluşturmuştur. Fotoğrafçı, güçlü dramatik görsel bir etki yaratmak adına hem evsizlere bazı pozlar verdirmiş hem de fotoğraflarına bir takım müdahalelerde bulunmuştur. Siyah-beyaz hale getirilmiş olan portrelerde yüz ifadeleri en ince ayrıntısına kadar ön plana taşınmıştır. Evsizleri kendi doğal ortamlarında çekmiş olsa da bulundukları mekânı, arka plana yerleştirdiği sade bir fon perdesi aracılığıyla soyutlamıştır. Doğal ışık kullanmıştır ama yüzlere tutturduğu küçük bir reflektör ile sanki fotoğraf stüdyosunda çekilmiş gibi etkiler oluşturmıştır. Fotoğraflardaki ilgi noktaları çoğunlukla çerçevenin merkezine konumlandırılan gözlere ve dolayısıyla da bakışlara yöneltilmiştir. 24 mm geniş açılı bir objektifle yakın plan çekilen yüzler deforme edilmiştir. Bu sebeple de gözler olduklarından çok daha iri hale getirilmiştir. Diğer bir yandan fotoğraflara işleme programları aracılığıyla yakma ve soldurma işlemleriyle aşırı derecede koyu alanlar, kontrastlık ve keskinlik kazandırılmıştır. Kontrast ışık ve rötüşlanmış yoğun gölgelerin kullanımı ile yüzlerdeki dokular çıplak gözle görülmesi mümkün olamayacak derecede ortaya çıkartılmıştır. Aydınlatılmış yüzlerdeki yıpranmış ciltler, lekeler, kırışıklıklar ve kıvrımlar sert geçişler aracılığıyla derinleştirilmiştir.

Fotoğraflarda dramatik etkiyi arttıran diğer bir önemli unsur da bakımsız oldukları her hallerinden belli bir takım kişilerin seçilmiş olmasıdır. Fotoğrafçı tarafından özellikle olabildiğince kötü gözükken; yüzleri kirli, kırışıklıklarla ya da bir takım leke ve izlerle dolu, gözaltları çökmüş ya da balon gibi şişmiş, sümükleri akan, ağlayan, vb. perişan haldeki evsizlerin tercih edildiği çok belirgindir.

Fotoğraflardaki birçok kişinin saç sakalı karman çorman olmuş ya da çözülmesi imkânsız bir şekilde birbiri içerisine girmiştir (Görsel 1). Bununla birlikte bazı kişilere de elleriyle başını, çenesini ya da sakalını tutan, ağzını kapatan, yüzünü avuçlayan, dua eden, sigara içen pozlar verdirilmiştir. Karışmış saçların ve kirli ellerin özellikle kadraja dâhil edilmesi portrelerdeki kişilerin evsiz olduğu izlenimini çok daha fazla güçlendirmiştir. Çünkü saçların ve ellerin bakımsızlığı yüzlere göre çok daha belirgin bir şekilde görülebilmektedir. İçleri ve çevreleri kirlenmiş ya da gereğinden fazla uzamış, eğilip bükülmüş veya kırılmış tırnaklar bu kişilerin uzun zamandır öz bakımlarını ihmal ettiklerinin güçlü birer göstergeleridir (Görsel 2).

Görsel 2.

Lee Jeffries, *Evsizler*: Thomas, 2008-2015

Jeffries, kendisinin romantik ve merhametli birisi olduğunu, görünümlerine içgüdüsel olarak dini ve metafizik bir yorum kattığını, ışık ve gölgeyi neredeyse ruhani bir şekilde kullanmaya çalıştığını, sürecin başından itibaren konuları ile birlikte uhrevi bir yolculuğa çıktığını; onların yalnızlıklarını, çaresizliklerini ve acılarını hissettiğini, çoğu zaman onlar için gözyaşı döktüğünü, fotoğraflarının her birinin kendisinin o ilişkiye veda etme biçimi olduğunu ve bir yas dönemi gibi oturup saatlerce görüntü üzerinde düşündüğünü ifade etmiştir (YellowKorner, 2018). Fotoğrafçı çalışmalarını bir takım yarışmalara göndererek ve kazandığı ödülleri evsizler, engelli örgütleri de dâhil olmak üzere hayır kurumlarına bağış yaparak evsizlere dikkat çekmek ve onlar için para toplamak amacıyla gerçekleştirdiğini, bu kişilere binlerce dolar verdiğini belirtmiştir. Ayrıca hayır kurumlarının fotoğraflarını ücretsiz olarak kullanmasına da izin vermiştir (Bicker, 2012).

İngiliz fotoğrafçı Anthony Dawton (d.1955) 2021 tarihinde gerçekleştirdiği "Londra DEĞİL" (NOTLondon) isimli fotoğraf projesinde, Londra'da sokaklarındaki evsizleri konu almıştır. Bu projesinden önce, dünyanın en yoksul ülkelerinde, felaket bölgelerindeki dünyanın en büyük mülteci kamplarından bazılarında STK'lar için çalışmıştır. Bu yerlerde asgari düzeyin altındaki günlük yaşamın sefaleti ve tehlikeleri ile karşılaşmıştır. Bu sarsıcı geziler aynı zamanda Dawton'un kendi yaşadığı kentin arka sokaklarındaki sefaleti de fark etmesine olanak tanımıştır. Gözlerden uzakta, kapı aralıklarında, kemer altlarında, metro istasyonlarında, karton kutularda ya da açık hava mutfaklarının onlara günün tek öğünü vermesini bekleyen kuyruklarda fark ettiği bu evsiz insanları fotoğrafları ile de görünür kılmak istemiştir (Taylor, 2021).

Görsel 3.

Anthony Dawton, *Londra değil: Christopher Gardens, Westminster, 2021*

Fotoğrafladığı kişileri Londra'nın ilçelerinde bisiklet sürerken seçen Dawton, çekmek istediği evsizlerden yalnızca küçük bir kısmının fotoğraflanmayı istemediğini, çoğunluğun kendileriyle konuşulmasından memnun olduğunu ifade etmiştir. Ona göre evsiz kalmak için çok fazla şeye gerek yoktur, küçük bir talihsizlik bile en ayrıcalıklı bireyleri sokaklara düşürebilmektedir. Dawton, insanların çeşitli nedenlerle sokaklarda yaşamak zorunda kaldığını, bunun çok temel bir sorun olduğunu, bir cevabı olmadığını ama bir cevabın olduğuna da düşünmediğini, sorunla başa çıkmanın nihai bir yolu bulunmadığını, fotoğraflardaki sesi sadece birkaç kişi duyarsa bile çok mutlu olacağını söylemiştir (Marshall, 2021). Ona göre, bu kişileri sokaklarda yaşamaya iten sebeplerin başında çocuk yaşlarda terk edilmiş ya da istismar edilmiş olmaları gelmektedir. Alkolik ebeveynler, uyuşturucu/alkol bağımlılığı, kalp kırıklıkları, ihanetler, akıl hastalığı, vb. durumlar diğer unsurlar arasında yer almaktadır (Dawton, 2021).

Görsel 4.

Anthony Dawton, *Londra değil: Brompton yolu, 2021*

Diğer bir yandan Dawton, yirmi adet evsiz fotoğrafını paylaştığı kendi internet sitesinde "mağaza" başlığı altında fotoğrafların tanesini 95 İngiliz sterlini bedelle satışa sunmuştur. Ne kendi internet sitesi üzerinde ne de gerçekleştirmiş olduğu röportajlarında çekimini yapmış olduğu evsizlerin isimleri ya da hayatları ile ilgili herhangi bir bilgiye yer vermemiştir. Sadece çekim yaptığı yerlerin isimlerini belirtmiştir. Fotoğraflarında ise çoğunluğu erkek olan, kalın kıyafetler giymiş, uyku tulumları, battaniye ya da bir takım bezlerle örtünmüş bir şekilde daha çok sokak ve yol kenarlarında dinlenen, uyuyan ya da dilenen evsizlere yer vermiştir (Görsel 3). Hem yatay hem de dikey olarak kullandığı üçe iki oranındaki kadrajlarına, zaman zaman bedenlerin tamamını zaman zaman da sadece bedenlerin üst kısımlarını dâhil etmiştir. Bu kişilerin zor

durumda oldukları hem vücut pozisyonlarından hem de mimiklerinden kolayca anlaşılmaktadır. Fotoğraflarda, işleme programları aracılığıyla siyah beyaz tonlara dönüştürülerek, çoğunlukla merkezde yer alan ilgi noktaları daha aydınlık olacak bir şekilde çerçevenin köşeleri dairesel olarak karartılarak (vinyet) ve aşırı kontrast alanlar oluşturularak dramatik bir etki yaratılmıştır. Böylelikle sokaklarda yaşayan evsizlerin daha çok acınası durumlarına ve ifadelerine dikkat çekilmeye çalışılmıştır (Görsel 4).

Evsizlerin Modası

Amerikalı fotoğrafçı Andres Serrano (d.1950) 1990 tarihinde gerçekleştirdiği "Göçebeler" (Nomads) isimli fotoğraf projesinde, ABD'nin New York kentinin metrosunda bulunan evsizleri konu almıştır. Çekimlerini metroda, üçayağa takılı orta format 6x7 cm filmli Mamiya RB67 kamerası ve mobil stüdyosuyla gerçekleştirmiştir. Çekim izni olmadığı için çok hızlı çalışmak zorunda kalmış ve kendisine on dakika kadar poz veren tüm evsizlere de on dolar ücret ödemiştir (Murphy, 1994, s. 36). Özenle seçtiği ve kabul eden evsizleri yanında getirdiği bir tabureye oturtmuş, arkalarına pastel mavi tonlarında bir fon yerleştirmiş ve şarjlı bir ışıklandırma ile yüzlerini yanal bir şekilde aydınlatmıştır. Onları kendi istedikleri pozları vermeleri doğrultusunda teşvik etmiş, duruşlarını takindikten sonra da sağ ya da sol tarafa bakmaları için yönlendirmiştir. Fotoğraflar cepheden ve çene hizasından çekilmiştir. Proje toplamda otuz gecede çekilmiş otuz adet renkli portre fotoğrafından oluşmuştur. Kendi internet sitesinde ise çoğunluğu orta yaş ve üzerinde çeşitli ten renklerine sahip on dokuzu erkek, beşi kadın portresi olmak üzere toplamda yirmi dört adet fotoğraf paylaşmıştır (Serrano, 2025).

Görsel 5.

Andres Serrano, *Göçebeler: Sir Leonard*, 1990

Serrano seyircisini, evsizlerin kederli dünyasından olabildiğince uzaklaştırmaya çalışmaktadır. Öncelikle bunu projesinin başlığını evsizler değil, göçebeler olarak belirleyerek gerçekleştirmiştir. Kelime olarak evsizler olumsuz birçok anlam barındırmaktadır. Göçebe kelimesi ise evsizler kelimesine göre seyirciler üzerinde çok daha olumlu bir etki oluşturmaktadır. Sanatçı bunun bilincinde olarak fotoğrafladığı kişileri evsiz değil, birer göçebe olarak değerlendirmiş ve seyircisini de bu doğrultuda yönlendirmiştir. Diğer bir yandan bu kişilerin kimlikleri tamamen gizlenmiştir. Fotoğrafların

başlıklarında sadece ilk isimleri belirtilmiştir. Bu kişilerin hikâyeleri hakkında hiçbir bilgi verilmemiştir. Bu belirsizlik kimliklerin bir temsili olarak görüntülerin çok daha ön plana çıkmasını sağlamıştır.

Fotoğrafçı görselleştirme biçimiyle aynı zamanda izleyicisini portre resmi geleneğine doğru da yönlendirmektedir. 19. Yüzyılın başında icat edilen fotoğrafın hemen hemen herkesin kendi portresine sahip olmasını sağlamasından önce, sadece varlıklı kişiler portre resimlerini yaptırabilmiştir. Bu doğrultuda Serrano, geleneksel portre resimlerini anımsatan bir üslup ile evsiz insanların fotoğraflarını çekerek onlara varlıklı ve saygıdeğer bir imaj kazandırmaya çalışmıştır. Diğer yandan onun bu tutumunu ironik bir karşılaştırma olarak da değerlendirebilmek mümkündür. Bununla birlikte fotoğraflarda sadece bedenlerin üst kısımları kadraja alınmış, böylelikle de çok daha eski ya da kirli görüntüler sunabilecek detaylar veya ayakkabı gibi aksesuarlar göz ardı edilmiştir. Fotoğrafçı bu çerçeveleme yöntemi ile seyircinin algısını aşırı izbelikten uzaklaştırmaktadır. Ayrıca portrelerinin arkasına bir fon perdesi yerleştirerek, evsizlerin uyuduğu metronun soğuk ve kasvetli unsurlarını da görünmez kılmıştır. Ayrıca portrelerde zaman zaman sağ taraftan zaman zaman da sol taraftan kullanılan yanal aydınlatmalar, bir tarafta aydınlık yüzeyler diğer tarafta ise karanlık gölgeler oluşturarak resimsel bir etki yaratmıştır.

Görsel 6.

Andres Serrano, *Göçebeler: Bertha*, 1990

Diğer yandan sanki moda kataloglarındaki gibi fotoğraflarda kıyafetler ön plana çıkartılmıştır. Sir Leonard'ın sağ tarafındaki yırtık yakası (Görsel 5), Bertha'nın montunun bozuk fermuarı ve sol tarafındaki lekeleri (Görsel 6), vb. kıyafetlerdeki kusurlar büyütülerek dikkatli bakıldığında görülebilmektedir. Fakat Leonard'ın eldivenli elleriyle tuttuğu kemer tokası, Bertha'nın ise soğuk tonlar içerisinde parlayan kırmızı başlığı diğer kusurlara göre çok daha fazla dikkat çekmektedir. New York kışının acımasız soğuşuna karşı üşümeyi hafifleten kalın kıyafetler, baş ve boyun kısımlarını örten şapka, atkı, fular, vb. aksesuarlar sanki bir tür evsizler modası kataloğuna bakıyor izlenimi uyandırmaktadır. Görüntülerde belgesel ve moda fotoğrafçılığı arasında güçlü bir birliktelik kurulmuştur. Tanıklık edilen gerçeklik; fon, aydınlatma, bakış açısı, duruş ve ifadelerle idealize edilmiş romantik bir çekicilikle sunulmuş-

tur. Serrano bu projesi ile açık bir şekilde evsizleri birer kahramana dönüştürerek, izleyicileri üzerinde onlara yönelik pozitif güçlü bir algı oluşturmaya çalışmıştır.

Ukraynalı fotoğrafçı Yurko Dyachyshyn (d.1980) 2011-2013 tarihleri arasında gerçekleştirdiği “Slavik’in Modası” (Slavik’s Fashion) isimli fotoğraf projesinde, Lviv kentinin sokaklarında yaşayan elibeş yaşındaki Slavik isimli tek bir evsizi konu almıştır. Dyachyshyn’in sokakta tesadüfen karşılaştığı bu kişiyi diğer tüm evsizlerden ayıran eşsiz bir özelliği bulunmaktadır. Slavik her gün farklı bir kıyafet giymektedir. Saçını ve sakalını da düzenli olarak değiştirmektedir. Evsizler için oldukça zor ve nadiren karşılaşılan bir durum olsa da asıl dikkat çekici unsur kendisinin sokakta bulunduğu ve giyerek bir araya getirdiği tuhaf kıyafetleridir. Slavik, tamamen kendisine özgü bir giyinme tarzı oluşturmuştur. Bu doğrultuda da kendisine “Dünyanın en şık evsizi” unvanı yakıştırılmıştır (Dyachyshyn, 2024).

Görsel 7.

Yurko Dyachyshyn, Slavik’in modası, 2011-2013

Sokakta her gördüğünde Slavik’in sürekli değiştiğini fark eden Dyachyshyn, onun modaya uygun görünümünün bir koleksiyonunu oluşturmaya karar vermiştir. Bu çekimler herhangi bir buluşma ayarlamadan, gündelik karşılaşmalar ya da belirli yerlerde birbirlerini arayıp bulmaları neticesinde gerçekleştirilmiştir. Dyachyshyn, Slavik’in tarzının her zaman ilginç olduğunu, bu nedenle de onu haftada bir ya da ayda bir görmesinin herhangi bir fark yaratmadığını ifade etmiştir. Ayrıca bu kıyafetleri giyme sebebinin onun bir tür performansı olduğunu düşündüğünü ve böylece birilerinin onu fark etmesini sağlayarak kendisini mutlu ettiğini belirtmiştir. 2013 yılının başlarında kahramanın izini kaybedene kadar onu her gördüğünde belgelemiştir. Halen kendisinin akıbeti hakkında hiç bir şey bilinmemektedir. Slavik’in sıra dışı tarzı Vetements ve Balenciaga markalarının uzun süre stilistliğini yapan Lotta Volkova gibi moda vizyonerlerinin tasarımlarını da etkilemiştir. 2016 yılında, VTMNTS markasının o zamanki baş tasarımcısı ve sanat yönetmeni Demna Gvasalia, markanın ilk erkek koleksiyonu için Slavik’ten ilham almıştır. Bu durum Slavik’in moda dünyası ile arasında bir bağ oluşmasını sağlamıştır (Guerisoli, 2024).

Görsel 8.

Yurko Dyachyshyn, Slavik’in modası, 2011-2013

Dyachyshyn üçe iki oranında dikey kadraj çektiği fotoğraflarında merkezi bir kompozisyon kullanmıştır. Slavik fotoğrafçıya sanki katalog çekimleri gerçekleştirilen bir model gibi kentin çeşitli yerlerinde çoğunlukla ayakta poz vermektedir. Bina duvarlarının, vitrinlerin, kapıların, ilan sütunlarının, kent meydanlarının ve tarihi yapıların önlerinde homojen bir şekilde dağılan doğal ışıkla çekilmiştir (Görsel 7). Tüm bedeni kadrage dâhil edilmiştir. Bazı fotoğraflarda onun radikal kıyafet tasarımları giyen bir model değil de, bir yerlerden bulup bir araya getirdiği kıyafetleri giyen evsiz birisi olduğunu fark etmek neredeyse imkânsızdır (Görsel 8). Diğer bir yandan Slavik’in adı dışında kim olduğu, sokaklarda yaşamak zorunda kalmadan önce nasıl bir yaşama sahip olduğu bilinmemektedir. Dyachyshyn, kendi internet sitesinde yayınlamış olduğu doksan beş adet fotoğrafla birlikte ya da gerçekleştirmiş olduğu röportajlarda Slavik’in hayat hikâyesine ilişkin herhangi bir bilgi paylaşmamıştır.

Amerikalı fotoğrafçı Aaron Draper, 2015 tarihinde gerçekleştirdiği “Az Pozlama” (Underexposed) isimli fotoğraf projesinde, ABD’nin Kaliforniya eyaletindeki evsizleri konu almıştır. Draper bir gün sokakta arabasıyla dolaşırken yüzünü ilginç bulduğu bir adamı durdurmuş ve ondan izin alarak fotoğrafını çekmiştir. Leon isimli bu kişinin bir zamanlar Louisiana’da bir karides teknesine sahip olduğunu öğrenmiştir. Sohbeti sonucunda Leon’un evsiz bir kişi ile asla ilişkilendiremeyeceği ilginç bir insan olduğu gerçeğinden etkilenen Draper diğer evsizlerin hikâyelerini de merak etmiş, başkalarının da ilgisini çekeceğini düşünerek arabasıyla dolaşmaya ve karşılaştığı bazı evsizlerle konuşarak onların da fotoğraflarını çekmeye başlamıştır. San Francisco’ya taşındığında ise çok daha fazla evsizle tanışmıştır. Çünkü Academy of Art Üniversitesi’nde gerçekleştirdiği yüksek lisans tez projesi konusu olarak evsizleri seçmiştir. Böylelikle de bu projesi ortaya çıkmıştır. Draper fotoğraflarını çektiği insanların, toplumun sadece periferisinde yer alan kişiler olarak geçmişlerinin ve hikâyelerinin gölgeler arasında kaybolduğunu düşündüğü için görüntünün gölgelerdeki ayrıntıları kaybettiği anlamına gelen az pozlama terimini projesinin başlığı olarak belirlemiştir (Stafford, 2015).

Görsel 9.*Aaron Draper, Az pozlama, 2015*

Draper bu süreçte evsizleri savunan ve onlara hizmet veren yerel kurumlarla da çalışmıştır. Ayrıca yerel kurumlara evsizlerin durumu hakkında farkındalığı arttırmak amacıyla fotoğraflarını kullanma izni vermiştir. Yerel ajanslar da fotoğrafını çekeceği kişileri bulmasına yardımcı olmuşlardır. Bu sayede hem evsizleri arayarak zaman kaybetmekten kurtulmuş hem de projesini anlayan ve katılmaktan mutlu olan daha fazla kişiye ulaşma fırsatı bulmuştur. Sokakta yaşayanların çok farklı bir yaşama sahip olduğunu, temel ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırken hayatlarını günlük mücadelelerle çok farklı bir şekilde sürdürdüklerini ve onları sömürmek için orada olmadığını bildiklerini ifade eden Draper, çekimini yapmadan önce evsizlere projesi hakkında bir takım bilgiler vermektedir. Bu moral konuşmasını yapmanın onlar için çok yararlı olduğunu, onlara birey olarak saygı duyduğunu, onları toplumun evsizlere bakışını değiştirecek güzel bir şekilde göstermek istediğini ve diğer insanların da bu portreleri göreceğini bilmelerini sağladığını söylemiştir (Mowery, 2015).

Draper, evsizleri fotoğraflarken ticari çalışmalarında kullandığı yöntemden faydalanmıştır. Onlara bir müşteriye gösterdiği dikkat ve haysiyetle yaklaşmıştır. Çekimleri sırasında mobil yapay bir aydınlatma kullanarak evsizleri modelleri haline getirmiş ve onları sanki ünlü birer kişiymişçesine fotoğraflamıştır. Ayrıca her birine dakika başına bir dolar ödemiş ve fotoğrafları yasal olarak kullanabilmek için de bir fotoğraf ibranamesi (model izni) imzalatmıştır. Birçok fotoğrafçının görüntülerini siyah-beyaz haline getirerek evsizleri ezilmiş, acınası insanlar olarak gösterdiklerini fakat kendisinin bunun tam tersini yapmak istediğini, bu yüzden de onlara harici bir ışık yansıtarak sertliği ortadan kaldırdığını, güzelliği ortaya çıkarttığını ve evsizlerin gerçekte kim olduklarına dair önyargılı fikirlere meydan okuduğunu ifade etmiştir. Draper'a göre evsizlerin fotoğraflanması kentsel yaban hayatı arayan fotoğrafçılar tarafından bir klişeye dönüştürülmüştür. Bu tür çalışmalar evsizlerin yaşamlarının ya da durumlarının daha iyi anlaşılmasını sağlayamamaktadır. Yıllar süren kendi çalışmasını ise "insanların evsizlere daha insancıl bir bakış açısı kazanmalarını sağlamak" amacıyla gerçekleştirdiğini ve evsiz insanlar olduğu sürece onların hikâyelerini anlatmak için çalışmaya devam edeceğini belirtmiştir (Stafford, 2015).

Görsel 10.*Aaron Draper, Az pozlama, 2015*

Draper, kendi internet sitelerinde bu projesi ile ilgili herhangi yazılı bir bilgi içermeyen sadece tek bir fotoğraf paylaşmıştır (Draper, 2025). Bununla birlikte çektiği fotoğraflardaki bazı kişilerin isimlerine ulaşılabilirken, bir zamanlar Louisiana'da bir karides teknesine sahip olan Leon dışında diğer evsizlerle ilgili hiçbir bilgi paylaşılmamıştır. Büyük bir çoğunluğu orta yaşlı ve üzerindeki erkek portrelerinden oluşan, üçe iki oranında yatay kadraj ile çektiği fotoğraflarında çoğunlukla evsizlerin bedenlerinin üst kısımlarına yer vermiştir. Birkaç fotoğrafta ise bedenlerinin diz üstü kısımları ve tamamı görünmektedir. Fotoğrafçı kullandığı yapay aydınlatmaları ve oluşturduğu asimetrik kompozisyonlarıyla izleyenlerin tüm dikkatini konularına yönlendirebilmiştir. Fotoğraflardaki evsizler bisiklet sürmeye hazırlanırken, kitap okurken, radyo dinlerken, gitar ve mızıkla çalarken, vb. pozlarda gösterilmişlerdir. Büyük bir kısmı sıcak havalarda çekildikleri için kısa kollu hafif kıyafetler giymişlerdir. Giyim kuşamları, saç ve sakalları oldukça bakımlı ve iyi görünmektedir (Görsel 9). Hatta bazılarının sakalı yeni kesilmiş gibidir (Görsel 10). Fotoğraflardakilerden birisinin Dünyayı dolaşan bir gezgin, diğerinin ise bahçesindeki ürünleri toplayan bir çiftçi olduğunu düşünmek gayet mümkündür. Bu kişilerin birer evsiz olduğu anlayabilmek oldukça zordur. Fotoğrafların yaklaşık yarısı kadarında evsizler tebessüm etmekte ya da gülümsemektedirler. Draper'in iyi aydınlatılmış rengârenk fotoğraflarındaki evsizleri toplumsal konularına rağmen oldukça güçlü ve mutlu görünmektedirler.

Evsizlerin Hikâyeleri

Alman fotoğrafçı Martin Schoeller (d.1968) 2015 tarihinde gerçekleştirdiği "Evsizler" (Homeless) isimli fotoğraf projesinde, ABD'nin Los Angeles kentindeki evsizleri konu almıştır. Schoeller, arkadaşları Ted ve Penny Landreth tarafından kurulan Hollywood Gıda Koalisyonu (eski adıyla Büyük Batı Hollywood Gıda Koalisyonu Greater West Hollywood Food Coalition / GWHFC) için 2015 yılı boyunca üç yüzden fazla evsizin fotoğrafını çekmiş ve onlarla röportaj yapmıştır. GWHFC'nin otuz yılı aşkın bir süredir her gün evsizlere ve ihtiyaç sahiplerine taze sıcak yemekler sunduğu Los Angeles şehir merkezindeki Sycamore ve Romaine caddelerinin köşesinde kendisine küçük mobil bir sokak stüdyosu hazırlamıştır ve çekimlerini de orada gerçekleştirmiştir (Schoeller, 2024).

Schoeller projesinde hemen hemen her yaştan, birçok ten renginden yüzlerce evsiz kadın ve erkek portresine yer vermiştir. Fotoğraflarında görsel olarak evsizleri resimsel ya da dramatik hale getirebilecek tüm unsurlardan itinayla kaçınmıştır. Öncelikle mo-

bil stüdyosunda kullandığı flaşlarla evsizlerin yüzlerini neredeyse hiç gölge bulunmayacak bir şekilde homojen olarak aydınlatmıştır. Bununla birlikte netlik düzlemini gözlerle ayarlamış; açık diyafram kullanarak netlik noktasının arkasında kalan saçlar, kulaklar, omuzlar, boyun, vb. unsurları bulanık hale getirmiş ve böylelikle de yüzü tamamen ön plana çıkartmıştır. Aşırı mimiklerden sakınmış, olabildiğince yalın halleri ile poz vermelerini sağlamıştır. Beşe dört oranlarında dikey kadrajlardan oluşan fotoğraflarda seyirci evsizlerle göz göze getirilmiştir. Aslında bu çekim tekniği belli ölçüde, kimlik kartları, ehliyet ve pasaportlarda kullanılan, yüzün tam olarak ve açık bir şekilde görünür olması gereken biyometrik vesikalık fotoğrafları andırmaktadır. Göğüs üzerinden alınan bir kadrajda başın, çevresinde çok az boşluklar bırakılarak tamamının görünmesi, fotoğraf çekilirken doğrudan kameraya bakılması, başın konumunun herhangi bir yöne dönük olarak değil dik, gözlerin ise açık ve net olması; saçların gözleri kapatmaması, gülme vb. mimiklerin olmaması, ışığın yüze eşit ölçüde dağıtılması, yansıma veya gölgelerin bulunmaması ve yüzün doğal renklerinin görülebilmesi gibi birçok unsur benzerlik göstermektedir. Fakat diğer bir yandan açık diyaframla göz düzlemi arkasının bulanıklaştırılması, baş üzerinde gözlük, şapka ve ya bandana kullanımı gibi biyometrik vesikalık fotoğraflarda olmaması gereken unsurlar da bulunmaktadır.

Görsel 11.

Martin Schoeller, *Evsizler: Kemi*, 2015

Schoeller evsizlerle yaptığı röportajların seslerini telefonu aracılığıyla kaydetmiştir. Daha sonra onları metne dönüştürmüştür. Onların paylaşmak istedikleri kadarıyla bu görüşmelerin bir kısmı beş dakika kadar sürerken, bazıları da bir saati aşmıştır. Proje öncelikli olarak Instagram'da paylaşıldığı için onun formatına uyacak şekilde düzenlenmiştir. Çektiği evsizlerle gerçekleştirdiği röportajlardan yaptığı alıntılarla her portresine bir alt yazı eklemiştir. Bu metinlerde de doğrudan alıntılar kullanmıştır. Evsizlerin kendi anlatmak istedikleri hikâyelere, çektikleri zorluklara, çaresizliklerine, beklentilerine, vb. yer vermiştir (Schoeller, 2024). Schoeller, evsiz insanları her gün gördüğümüzü ancak günlük etkileşimlerimizde hiçbirleriyle gerçekten karşılaşmadığımızı, bu projesine evsiz insanlara bir yüz ve bir ses verme fikriyle başladığını, neden evsiz olduklarını açıklamalarını sağlamayı ve onlar hakkında farkındalık yaratmayı amaçladığını belirtmiştir. Proje fotoğraflarını çekerken ve onlarla sohbet ederken en çok genç yaşta evsiz kalan insanlardan etkilendiğini söylemiştir. 19 yaşında olan Kemi bunlardan

birisidir (Görsel 11). Dört yıldır ara sıra GWHFC'nin ücretsiz verdiği yemeklere gelen bu genç kız, bir grup evinden kaçmıştır. Sokaklarda yaşamının kendisini yalnız hissettirdiğini ve depresyona sebep olduğunu, kendisine hizmet için verilen duygusal destek köpeği olmadan önce çok korktuğunu, yemek yemeyi ve uyumayı bıraktığını ifade etmiştir. Schoeller'a göre bazı insanların hayatlarında hiç sevilmemiş, hatta aileleri tarafından istismar ya da terk edilmiş olmaları güçlü bir güvensizliğe yol açmıştır. Bir kişinin kendi yeteneklerine olan güveni ne kadar azsa, o kişinin hayatta kendisine bir yol ya da iş bulabilmesi de o kadar güçleşmektedir (Billing, 2016).

Görsel 12.

Martin Schoeller, *Evsizler: Danny Ownby*, 2015

Tennessee'den annesinin kanser tedavisi için Los Angeles'a gelen Danny Ownby, annesinin vefatından sonra üç ay kadar bir süre sokaklarda yaşamıştır (Görsel 12). Fotoğrafı çekildiği zaman ise bir sığınma evinde kalmaktadır. GWHFC'nin ücretsiz dağıttığı yemeklerden faydalanmaktadır. Hayalindeki mesleği ile ilgili özel efekt makyajı yapmak istediğini söylemiştir. Metamfetamin bağımlısı olan Jason, eskiden bir hukuk firmasında avukat yardımcısı olarak tam zamanlı çalışmıştır. Dava üzerinde çalışırken uyanık kalmak için tükettiği uyarıcı maddeler bir süre sonra onu sokaklarda yaşar hale getirmiştir. Kendisine defalarca şans verildiği halde hırsızlık yapmaya devam ettiği için evinden olan Adrian Paul, uzun bir süre ailesine karşı nefret beslese de daha sonra içinde bulunduğu durumun kendi suçu olduğunu kabullenmiştir. 13 yaşında evden kaçan Tracy Preston, daha sonra vefat ettikleri için ailesini bir daha hiç görememiştir. Doğduğu gün hastanede bırakılan Samuel Smith, daha sonra kendisini istismar eden bir koruyucu aile tarafından evlat edinilmiştir (Schoeller, 2024). Onun projesinde evsizlerin daha pek çok hikâyesi bulunmaktadır. Schoeller, birçok farklı geçmişten gelen insanı aynı tarzda fotoğraflayarak, döneminin yüzlerinden insanlığa dair evrensel bir katalog oluşturma fikriyle ilgilenmektedir (Wender, 2015). GWHFC'nin evsizlere genellikle komşuların ve kamu görevlilerinin şikâyetlerine neden olan bir sokak köşesinde yemek dağıtması yerine, sıcak bir ortamda hizmet verebilmesi amacıyla kalıcı bir yere sahip olabilmesi için çalışmalarını sürdürmektedir (Stefani, 2015).

Amerikalı fotoğrafçı Jeffrey A. Wolin (d.1951), 2018-2021 tarihleri arasında gerçekleştirdiği "Evsizliğin Yüzleri" (Faces of Homelessness) isimli fotoğraf projesinde, ABD'nin Chicago ve Los Angeles kentlerindeki evsizleri konu almıştır. Chicago şehir merkezinde

yaşayan ve günlük hayatını sürdürürken her gün evsizler sorunuyla karşı karşıya kalan Wolin, projesini gerçekleştirirken gelişmiş sokaklarda dolaşıp evsizlerin fotoğraflarını çekmek yerine, konunun hassas doğasını göz önünde bulundurarak, kar amacı gütmeyen her gün evsizlerle ilgilenen kuruluşlarla iş birliği içerisinde olmanın çok daha iyi sonuçlar vereceği düşüncesiyle Chicago Evsizler Koalisyonu (CCH: Chicago Coalition to end Homelessness), Gençler için Güvenli Bir Yer (SPY: Safe Place for Youth) ve Venice Toplum Konutları Kurumu (VCHC: Venice Community Housing Corporation) ile birlikte çalışmıştır. Dolayısıyla da bu oluşumların, fotoğraflayacağı ve röportaj yapacağı kişileri belirlemesinde büyük bir etkisi olmuştur. Chicago'da başladığı projesini Los Angeles'taki evsizleri de kapsayacak şekilde genişletmiştir. Ayrıca, büyük kent alanlarında görüldenden biraz farklı olan kırsal evsizlik konusunu da araştırmasına dâhil etmiştir. Böylelikle çekeceği kişileri seçerken mümkün olduğunca geniş bir yelpazedeki bireyleri tercih etmiş olması, çalışmasının içeriğini zenginleştirmesinin yanı sıra anlatmaya çalıştığı hikâyesinin de daha kapsayıcı ve geçerli olmasını sağlamıştır.

Yardım kuruluşları tarafından oldukça iyi araştırılmış insanlarla birlikte çalışan fotoğrafçı, öncelikle bir anket hazırlayarak çekimini yapacağı kişilere göndermiştir. Ankette kendi deneyimlerine odaklanmalarını sağlayacak bir takım sorulara yer vermiştir. Nasıl evsiz kaldıklarını, evsiz olarak günlerini nasıl geçirdiklerini, nelerle uyduklarını ve evsizlik sorunlarını nasıl çözebileceklerini düşündüklerini sormuştur. Aldığı notları onlara tekrar okuyarak hikâyelerini derlemiş ve sonucu onlara tekrar göndererek onaylarını almıştır. Dolayısıyla onların hikâyelerini kendisi yazmamıştır. Diğer yandan fotoğraf çekimleri için de onlara nerede buluşmak istediklerini sormuştur. Böylelikle hem kendi kelimeleri ile hikâyelerini anlatmalarını sağlamış hem de kendi seçtikleri yerlerde fotoğraflarını çekmiştir. Ayrıca ortadan kaybolan veya ulaşılamayan bazı kişiler dışında projesi için fotoğrafladığı insanlarla iletişimini sürdürmüştür. Herhangi bir şeyi değiştirmek istemeleri ihtimaline karşı hem fotoğraflarını hem de metinlerini onlarla paylaşmıştır. Dolayısıyla Wolin projesini gerçekleştirirken oldukça işbirlikçi bir yaklaşım benimsemiştir. Bu çekimler için evsizlere herhangi bir ücret ödenmemiştir.

Görsel 13.

Jeffrey A. Wolin, *Evsizliğin yüzleri: Ali Al-Hassan, Venice Beach, 2019*

Wolin kendi internet sitesinde yayınladığı projesinde farklı ten renklerine sahip orta yaş ve üzerinde sekizi erkek ve sekizi kadın olan toplamda on altı adet renkli fotoğraf paylaşmıştır. Çekimlerin yapıldığı yerler evsizler tarafından seçilmiştir. Kişiler boydan, diz üzerinden ya da bel üzerinden dörde üç oranında yatay bir kadrarla çekilmiştir. Harici bir aydınlatma kullanılmamıştır. Zaman zaman doğrudan objektife zaman zaman da farklı yönlerle bakmışlardır.

Yüz ifadeleri yalındır. Aşırı mimikler bulunmamaktadır. Oldukça bakımlıdır. Metinleri okumadan sadece görsel olarak bu kişilerin evsiz olduklarını anlamak oldukça güçtür. Çekimlerden sonra sayısal olarak fotoğrafların üzerine mekânlardaki boş alanlara gelecek bir şekilde bloklar halinde yazılar yerleştirilmiştir. Böylelikle evsizlerin kendi ifadeleriyle anlattıkları hikâyeleri fotoğrafların görsel bir unsuru haline dönüştürülmüştür. Seyirci fotoğraflara baktığı anda mecburen evsizlerin hayat hikâyeleri ile de buluşturulmuştur. Bu yöntem biyografilerin projedeki önemini artmasını sağlamıştır.

1984 doğumlu Ali Al-Hassan, kendisini anlamaya çalıştığını, bu doğrultuda da evsiz olmak için en iyi yerleri araştırdığını ve bir karavanda yaşamayı düşündüğünü söylemiştir (Görsel 13). 6 Ekim 2017 tarihinde on sekiz yaşındaki bir yüzücü olan kuzeninin vefatından sonra kim olmak istediğini anlamak, kendisini bulmak için Pittsburgh'daki evini ve sağlıklı gıdalar hazırladığı kendi işini bırakarak, Los Angeles şehrinin bir semti olan Venice Beach'te, kiraladığı bir minibüste yaşamaya başlamıştır. Fiziksel zekâsı ya da yeteneğiyle çalıştığını, duygusal zekâsını geliştirdiğini, daha iyi bir insan olmak için uğraştığını; spor, araştırmak ve okumak gibi sevdiği şeyleri yaptığını; her şeyi bırakan Roma imparatoru Marcus Aurelius'un, Stoacılık anlayışının ve minimal yaşamının kendisi için çok şey ifade ettiğini belirtmiştir. Bu süreçte Al-Hassan ailesiyle görüşmeye de devam etmiştir. Hatta Suudi Arabistan'dan ziyaretine gelen annesi ona bir bilet almış ve on günlüğüne Pensilvanya'da buluşmuşlardır. Annesi onu yargılamamış, kendisini bulmasını umduğunu ifade etmiştir. Al-Hassan'a göre insanların hikâyeleri bilinmemektedir. Onları yargılamamak gerekmektedir. Herkes kendi yolculuğundadır (Wolin, 2025).

Görsel 14.

Jeffrey A. Wolin, *Evsizliğin yüzleri: Janine Perez, Chicago, 2019*

1971 Illinois doğumlu Janine Perez, annesi vefat ettiği zaman evsiz kalmıştır (Görsel 14). Arkasından köpeği ölmüş ve kendisini aldattığı için de erkek arkadaşını terk etmiştir. Kendisini bir "şeytan" olarak tanımladığı üvey babası ise bir alkolikdir. Bir huzurevinde, Pulaski ve Foster'daki Harmony Healthcare'de sertifikalı bir hemşire asistanı olarak çalışmıştır. Ocak ayında tanıştığı nişanlısıyla birlikte Chicago'da Niles'daki işinin yakınında, ısınmak için benzin bitene kadar motoru çalıştırmak zorunda kaldıkları bir kamyonette, daha sonra da bir çadır kentte yaşamıştır. Perez, kışların çok acımasız geçtiğini, soğuktan dolayı bir sürü battaniye ile birlikte bir birlerine sarılmak zorunda olduklarını, gelecek kışta çadır kentten çıkıp kiralık bir dairede kalmayı planladıklarını, sıcak ve güzel bir eve tekrar dönmek istediğini söylemiştir (Wolin, 2025).

1955 doğumlu Venice Beach'te yaşayan David Ernest Busch, şirketi 1992 yılında iflas edene kadar on yılı sendikalı olmak üzere yirmi yıl boyunca otomobil ve otobüs tamircisi olarak çalışmıştır. 37

yaşında arabasında yaşamaya başlamıştır. Muhafazakârların her zaman yoksul insanları sadaka almakla suçlaması dolayısıyla devletten para almayı reddettiğini söyleyen Busch'un son yirmi yıldır yediklerinin yüzde sekseni çöp konteynırlarından toplanan gıdalardan oluşmaktadır. Busch, işçi sınıfından bir otobüs tamircisi ve tipik bir Amerikan tüketicisiyken bir markete gittiğinde reklamcılarının kendisinden yemesini istediği yiyecekleri satın aldığını, bütçesinin zengin insanların alabildiği daha besleyici organik gıdaları almasına izin vermediğini ve bu yüzden de sağlığının iyi olmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte "Whole Foods" gibi zenginlerin marketlerinin çöplüklerinden yemek yemenin ortalama bir Amerikalıya pazarlanan yiyeceklerden daha sağlıklı olduğunu iddia etmiştir (Wolin, 2025).

1958 doğumlu ve yedi kardeşin en büyüğü olan Thomas Gordon'un babası kendisi altı yaşındayken, annesi ise on iki yaşındayken vefat etmiştir. Annesinin kardeşi onları yanına almıştır ama Gordon, kendisine verilen tüm görevleri yapmaktan yorgun düşmüş ve kurallara uymadığı için on dört yaşındayken teyzesi tarafından kovularak evsiz kalmıştır. 1975 doğumlu, yaklaşık beş yıl önce evsiz kalan ve Venice Beach'te yaşayan Charlene Daniels'e göre "sokaklarda olmak tehlikelidir" ve insanın içindeki her şeyi tüketmektedir. Bir dönem uyuşturucu bağımlısı olan evsiz Robert Henderson'a göre "sokakları yenemezsiniz, er ya da geç sizi yakalarlar." 1969 Brooklyn doğumlu Venice Beach'te yaşayan Vincent DiGaetano, ara sokaklardan otoparklara ve kaldırımlara kadar her yerde uyumuş bir kişidir. İçerdiği olumsuz manalar dolayısıyla kendisine evsiz denmemesini istemediğini, hatta bu kelimeyi kullanmanın nefret suçu sayılması gerektiğini, evi olmadan yaşayan herkesin aynı olmadığını söylemiştir (Wolin, 2025).

Wolin evsizlerin her birinin benzersiz ve ilgi çekici bir hikâyesi olduğunu, bu çalışması ile evsizliği çevreleyen bazı zor sorunların nedenleri ve olası çözümleri hakkındaki kamusal tartışmalara katkıda bulunabilmeyi ve bu büyük ama oldukça savunmasız topluluğun daha iyi anlaşılabilmesini sağlayabilmeyi amaçladığını ifade etmiştir (Wolin, 2025). Projesinde çektiği fotoğrafların üzerine o kişilerle yaptığı röportajdan kesitler ekleyerek metni görsel bir unsur haline getirmiştir. Bu yöntem izleyicilerin fotoğraflardaki yüzlerle hikâyeler arasında doğrudan bir bağlantı kurmasına olanak tanımıştır. Wolin fotoğrafları ile seyircilerini evsizlerin portrelerine bakmaya ve onların hikâyelerini okumaya teşvik etmektedir. Böylelikle de insanların, çoğu görünmez olan evsizlerle fotoğraflar ve hikâyeler aracılığıyla birebir bağlantı kurmaya zorlanmalarını sağlamayı, sorunun sokaklarda görülen kadar basit olmadığını vurgulamayı umduğunu açıklamıştır (Bubacz, 2021).

Sonuç

Sonuç olarak bu çalışmada ele alınan fotoğrafçıların hepsi gerçekleştirdikleri belge nitelikli fotoğraf projeleri ile evsizleri görünür kılarak onların hikâyelerini anlattıklarını, böylelikle de onların ötekileştirilmeden anlaşılmasını sağlamaya çalıştıklarını ve insani yardımların arttırılmasını amaçladıklarını iddia etmiş olsalar da bir kısmı bunu başaramamıştır. Bu fotoğrafçılar projelerinin konusu haline getirerek evsizlere büyük bir önem atfetmişler, evsizleri çeşitli biçimlerde görselleştirmişler ve onlara yönelik bir takım farkındalıklar oluşturmuşlardır. Fakat önemin derecesi ve farkındalık alanları birbirlerinden farklılık göstermektedir. Fotoğraf projeleri aracılığıyla evsizlere dikkat çekebilmek için Jeffries ve Dawton siyah-beyaz tonlarla işlenmiş kontrast ve karanlık fotoğraflarıyla onların çoğunlukla acıklı, kederli, yardıma muhtaç ve zavallı durumlarını ya da görünüşlerini ortaya çıkartmışlardır. Serrano, Dyachyshyn ve Draper rengârenk teatral fotoğraflarıyla onları birer

ünlü, kahraman ya da moda ikonu gibi sunmuşlardır. Schoeller ve Wolin ise metin içeren pastel tonlardaki yalın fotoğraflarıyla onların kendi hikâyelerini görünür kılmaya çalışmışlardır.

Evsizler toplumsal olarak çoğunlukla suç ile ilişkilendirildikleri için ayrımcılığa uğramışlardır. Hırsızlık, gasp ve hatta öldürme gibi her türlü kötülüğü yapabilecek potansiyel birer tehlike unsuru olarak değerlendirilmeleri, onların toplum tarafından dışlanmalarına ve ötekileştirilmelerine sebep olmaktadır. Genellikle yırtık ve kirlik kıyafetlerle dolaşmaları, temizlikten yoksun oluşları, etraflarına ve yaşadıkları alanlara kötü kokular yaymaları evsizlerin hastalık taşıdığı algısını güçlendirebilmekte, insanların onlara yaklaşımlarını ve onlarla iletişim kurmalarını engelleyebilmektedir. Bunlar gibi sebepler dolayısıyla insanlar, evsizlerin kendi yaşadıkları alanlardan uzak tutulmalarını talep edebilmektedirler. Bu da beraberinde işsizliği getirebilmekte, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir gelir elde etmelerini önleyebilmektedir. Toplumsal olarak evsizlere ilişkin oluşturulan önyargılar, onlara yönelik gerçekleştirilebilecek yardımların azalmasına da sebep olabilmektedir.

Geçmişten günümüze evsizlerin görsel temsilleri içerisinde çoğunlukla, kartonlar, gazete kâğıtları, battaniye ya da bir takım kalın kıyafetlerle örtünmüş, bakımsız, kirli, yıpranmış ve perişan hallerin; hüznü, kederli veya uyuşmuş mimiklerin; yardım talep eden, dilenen, dua eden, yatan, uyuyan, sigara-içki içen veya bir takım maddelerden dolayı eğilip bükülmüş beden pozisyonlarının hâkim olduğu görülmektedir. Aynı zamanda evsizlerin görsel sunumlarında siyah-beyaz tonlamalar ve şiddetli kontrastlar onların acıklı ve kederli atmosferini güçlendirmek amacıyla sıklıkla kullanılmışlardır. Jeffries ve Dawton gibi bazı fotoğrafçılar bu hâkim görme ve gösterme geleneklerini günümüzde de sürdürmüşlerdir. Gerçekleştirmiş oldukları fotoğraf projeleriyle toplumun hali hazırda zihinlerinde yer etmiş olan evsizlere yönelik basmakalıp yargılarını zedelemek yerine, özellikle kötü durumlardaki evsizlerin yardıma muhtaç savunmasız hallerini acıklı bir şekilde görünür kılarak, aksine bu düşünceleri daha da güçlendirmişlerdir.

Serrano, Dyachyshyn, Draper'in projelerinde ise evsizler, oldukları hallerinden çok daha güçlü karakterlere büründürülmüşlerdir. Sanki içinde bulundukları durumdan memnunlarmış gibi bir izlenim oluşturmuşlardır. Bu projelerde evsizlerin zorlu ve kederli dünyalarındaki izler olabildiğince gösterilmemeye hatta özellikle gizlenmeye çalışılmıştır. Belki bir yandan evsizlerin gerçekte kim olduklarına dair önyargılı fikirlere meydan okuduklarını iddia etseler de, diğer bir yandan var olan gerçekliği kesinlikle yansıtmadıkları da açık bir şekilde ortadadır. Draper'in, Jeffries ve Dawton gibi kentsel yaban hayatı fotoğrafçılarının acınası insanlar olarak bir klişeye dönüştürdükleri siyah-beyaz evsizler fotoğrafları hakkında ifade ettiği üzere, aslında kendi projesi de evsizlerin yaşamlarının ya da durumlarının daha iyi anlaşılmasını sağlayamamaktadır. Serrano, Dyachyshyn ve Draper'in projelerinde evsizlerle ilgili gerçeklikten uzak kurgusal bir dünya sunulmuştur.

Jeffries, Dawton, Serrano, Dyachyshyn ve Draper çektikleri evsizlerin geçmişleri, sorunları ya da beklentileri hakkında herhangi bir bilgi paylaşmayarak, projelerindeki kişileri yüzeysel bir şekilde yansıtmışlardır. Evsizlerin hikâyelerini anlattıklarını iddia etmiş olsalar da aslında onları sadece görünüşleri üzerinden güçlü birer görsel unsur olarak yansıtarak nesnelleştirmişlerdir. Onları kendi görsel anlatıları içerisinde birer modele dönüştürmüşlerdir. Görsel olarak çekici ve etkileyici olan bu projeler gerçekten de onların arzu ettiği gibi toplumların evsizler hakkındaki fikirlerini değiştirebilmiş midir veya insanların evsizlere karşı daha insancıl bir bakış açısı kazanmalarını sağlayabilmiş midir ya da toplumsal bir dayanışma oluş-

turabilmiş midir bilinmez ama evsizlerin gerçekten anlaşılabilmesi adına oldukça yüzeysel sonuçlar ortaya çıkarttıkları rahatlıkla söylenebilmektedir.

Bununla birlikte Jeffries, Serrano ve Draper fotoğraflarını çekmek için evsizlere ücret ödemişlerdir. Dawton ve Dyachyshyn herhangibir ücret ödeyip ödemediklerini belirtmemişlerdir. Schoeller ve Wolin ise hiçbir ücret ödemişlerdir. Özellikle belge nitelikli çalışmalarında insanların bir ücret karşılığında satın alınarak fotoğraflanması etik olarak uygun görülmemektedir. Savunmasız haldeki insanlara küçük miktarlarda ücretler ödeyerek bile birçok şeyi kolayca yaptırabilmek mümkündür. Diğer yandan Draper, Schoeller ve Wolin projelerini gerçekleştirirken evsizlere yardım eden ve onlara birtakım hizmetler veren kuruluşlarla birlikte çalışmışlar, böylelikle de daha geniş bir kitleye ulaşmışlardır. Dolayısıyla fotoğrafladıkları evsizleri bulmak için Serrano gibi metroda, Jeffries, Dawton ve Dyachyshyn gibi sokaklarda dolaşmamışlardır. Ayrıca Jeffries, Dawton, Serrano ve Draper'ın projelerindeki evsizler çoğunlukla orta yaş ve üzerindeki erkeklerden oluşmuştur. Dyachyshyn'in projesi orta yaşlı tek bir erkeğe odaklanmıştır. Bu anlamda Schoeller ve Wolin ise projelerinde neredeyse eşit miktarda erkek ve kadına, farklı ırk ve yaşlardaki evsizlere yer vererek çalışmalarının kapsamını genişletmişlerdir.

İşini kaybeden ya da şiddete ve istismara uğrayıp kendilerine bakabilecek maddi desteği veya onlarla ilgilenilebilecek bir ailesi, yakını olmayan insanlar kolaylıkla evsiz kalabilmektedirler. Ev insanın kendisini güvende ve rahat hissettiği, beslenmek, dinlenmek, uyumak, ısınmak, vb. temel ihtiyaçlarını giderebildiği, sosyal ilişkilerinin ve çevresindekilerle etkileşimlerinin olduğu özel bir alandır. Evsizlerin kamusal alanlar dışında kendilerine özel daimi bir ikametgâh yeri yoktur. Oysa barınma ve beslenme her insanın sahip olabilmesi gereken temel ihtiyaçlardır. Her evsiz suç işleyen, uyuşturucu bağımlısı ya da akıl hastası olan bir kişi değildir. Bir insanın evsiz kalma süresi ne kadar uzarsa, topluma tekrar uyum sağlama ihtimali de o ölçüde zorlaşmakta ve azalmaktadır. Bu sebeple de insanlara ihtiyaç duydukları zamanda ihtiyaç duydukları bakımı sağlayabilmek büyük bir önem arz etmektedir.

Schoeller ve Wolin evsizlerin kendi hayat hikâyelerine yer vererek onları sadece seyirlik görseller değil, bilinmesi ya da tanınması gereken insanlar haline getirmişlerdir. Evsizlere ilişkin basmakalıp görüntüler üretmek yerine, röportajlar ve anketler aracılığıyla evsizliğin nasıl bir şey olduğuna dair kendi hayat hikâyelerini anlatmalarını teşvik ederek, kendi adlarına konuşmalarına izin vermiş ve farklı yönlerini ön plana çıkartmalarına olanak tanımışlardır. Tipolojik bir üslupla ürettikleri fotoğraflarında evsizleri klişeleştiren görsel işaretlerden, onları resimsel ya da dramatik bir hale getirmekten özellikle kaçınmışlar, abartı görseller kullanmak yerine onların anlaşılmasına yardımcı olacak bir şekilde yalın anlatılarla ifade etmeye çalışmışlardır. Projelerinin çok daha fazla insana ulaşabilmesi adına hem görsellerini hem de hikâyelerini sadece kendi internet sitelerinde değil birçok sanal platformda da paylaşmışlardır. Sosyal belgesel fotoğraf anlayışını güçlendiren bu yaklaşım, fotoğrafçıların projeleri aracılığıyla kötü koşulların iyileştirilebilmesi için harekete geçilebilmesi amacıyla kamuoyu oluşturmaya çalıştıklarının açık bir göstergesidir. Bu projeler insanları evsizler hakkında çok daha fazla bilgilendirmeye, derinlemesine bir bakış sunabilmeye ve gerçek anlamda farkındalık yaratabilmeye çalışmaktadırlar. Seyirciler izlemek ve okumak için zaman ayırdığı sürece bu tür fotoğraf projeleri amacına ulaşacak, evsizlerin hikâyeleri önem kazanarak yayılacak ve güçlenecektir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Yapay Zeka Kullanımı: Yazar, bu çalışma için yapay zekâ destekli uygulamalar kullanmadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Use of Artificial Intelligence: The author has stated that they did not use artificial intelligence-supported applications for this work.

Kaynakça

- Agulles, J.M. & Cárcel, J.A.R. (2023). Homeless people: images and imaginaries. *Heliyon*, 10 (1), 1-60. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e23614>
- Aynacı, C. (2024). *Hak temelli sosyal hizmet ekseninde evsizlerin psiko-sosyal problemleri ve çözüm stratejileri* [Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Berger, J. (2014). *Bir fotoğrafı anlamak* (Çev.: Beril Eyyüboğlu). Metis Yayınları.
- Bicker, P. (2012). Portraits of the homeless by Lee Jeffries. *TIME Magazine*. <https://time.com/3785517/portraits-of-the-homeless-by-lee-jeffries/> adresinden 8 ocak 2025 tarihinde alınmıştır.
- Billing, L. (2016). When a celebrity photographer turns his lens to homeless people. <https://www.buzzfeed.com/lynzybilling/when-a-celebrity-photographer-turns-his-lens-to-homeless-peo> adresinden 13 ocak 2025 tarihinde alınmıştır.
- Bredesen J.A., Stevens, M.S., Adaobi C.C. & Miracle, A. (2021). Using photovoice methodology to give voice to the health care needs of homeless families. *Critical Public Health*, 1(2). <https://doi.org/10.12692/MIJCRP01/72>
- Bubacz, K. (2021). A photographer documented the housing crisis by asking people how they became homeless. *BuzzFeed News Photo*. <https://www.buzzfeednews.com/article/katebubacz/photos-homelessness-portraits> adresinden 6 ocak 2025 tarihinde alınmıştır.
- Dawton, A. (2021). NotLondon. <https://www.dawtonmcfarlane.com/not-london> adresinden 9 ocak 2025 tarihinde alınmıştır.
- Desjarlais R. (2016). Picturing homelessness a glossary of perceptions. *Medicine Anthropology Theory*. 3(1), 77-85. <https://doi.org/10.17157/mat.3.1.389>
- Doğan, B. (2023). Anayasa hukuku açısından konut hakkı. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 31(3), 1321-1356. <https://doi.org/10.15337/suhfd.1328707>
- Draper, A. (2025). Underexposed. <https://aarondraper.com/#!/HOME>; <https://www.draperphotography.com/> adresinden 8 şubat 2025 tarihinde alınmıştır.
- Ducros, H.B. & Ryan, P. (2023). Helping people affected by homelessness through creative photography: an interview with Paul Ryan. *Europe-Now Journal*, 1-15.
- Dyachyshyn, Y. (2024). Slavik's fashion. <https://www.lensculture.com/yurko-dyachyshyn?modal=project-165808>; <https://dyachyshyn.com/slaviks-fashion-1> adresinden 28 aralık 2024 tarihinde alınmıştır.
- Guerisoli, A. (2024). Slavik's fashion 10 years later, interview with Yurko Dyachyshyn. *NSS Magazine*. <https://www.nssmag.com/en/fashion/35869/slavik-s-fashion-interview-yurko-dyachyshyn> adresinden 26 aralık 2024 tarihinde alınmıştır.
- HWC: Homeless World Cup Foundation. (2022). Global homelessness statistics. <https://www.homelessworldcup.org/homelessness-statistics#:~:text=The%20last%20time%20a%20global,million%20people%20were%20homeless%20worldwide> adresinden 26 ocak 2025 tarihinde alınmıştır.
- Jeffries, L. (2025). Shop. <https://lee-jeffries.co.uk/shop/page/10> adresinden 11 şubat 2025 tarihinde alınmıştır.
- Lomography Magazine (2012). Tracing faces – an interview with photographer Lee Jeffries. <https://www.lomography.com/magazine/146830-tra>

- cing-faces-an-interview-with-photographer-lee-jeffries adresinden 12 şubat 2025 tarihinde alınmıştır.
- Kılınç, G. M. (2021). Bir şehrin bedenleri: Andres Serrano'nun sanatında evsizlik sorunu. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(58), 383-394. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-09-58-03>
- Light, K. (2006). Belgesel fotoğrafçılık üzerine (Çev.: Merter Oral). *Toplum Bilim Dergisi*, 19, 13-15.
- Marshall, J. (2021). Photographer Anthony Dawton captures London's Homeless. <https://www.swlondoner.co.uk/life/25102021-photographer-anthony-dawton-captures-londons-homeless> adresinden 3 aralık 2024 tarihinde alınmıştır.
- Miller, C. J. (2006). Images from the streets: art for social change from the homelessness photography project. *Social Justice*, 33 (2), 122-134.
- Morris, A.M.E. (2020). *He's just a bum, but who ain't?': the mirror of homelessness (thinking home: interdisciplinary dialogues)*. Routledge.
- Mowery, A. (2015). Photographer sheds light on homelessness with incredible portrait series. <https://www.diyphotography.net/photographer-sheds-light-on-homelessness-with-incredible-portrait-series/> adresinden 24 aralık 2024 tarihinde alınmıştır.
- Murphy, P.T. (1994). *Andres Serrano works 1983-1993*. Institute of Contemporary Art. University of Pennsylvania.
- Radley A., Hodgetts D. & Cullen A. (2005). Visualizing homelessness: a study in photography and estrangement. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 15(4), 273-295. <https://doi.org/10.1002/casp.825>
- Schmidt K. (2015). Seeing the 'homeless city'? some critical remarks on the visual production of homelessness through photography. *European Journal of Homelessness*, 9(2), 283-303.
- Schoeller, M. (2024). Homeless. <https://martinschoeller.com/Ivory-Sears> adresinden 7 ocak 2025 tarihinde alınmıştır.
- Serrano, A. (2025). Nomads. <https://andresserrano.org/series/nomads> adresinden 19 ocak 2025 tarihinde alınmıştır.
- Sontag, S. (2008). *Fotoğraf üzerine* (Çev.: Osman Akinhay). Agora Kitaplığı.
- Stafford, S. (2015). Aaron Draper: shining a light on the area's homeless. 209 Magazine. <https://www.209magazine.com/features/aaron-draper-shining-a-light-on-the-areas-homeless/> adresinden 25 ocak 2025 tarihinde alınmıştır.
- Stefani, L.D. (2015). Meet Los Angeles' homeless people. <https://time.com/4148757/homeless-martin-schoeller/> adresinden 6 aralık 2024 tarihinde alınmıştır.
- Taylor, R. (2021). Photographer keeps London's homeless in focus. The BBC News. <https://www.bbc.com/news/uk-england-london-58671499> adresinden 28 ocak 2025 tarihinde alınmıştır.
- Wender, J. (2015). A celebrity portrait artist photographs L.A.'s homeless. <https://www.nationalgeographic.com/photography/article/schoeller> adresinden 4 şubat 2025 tarihinde alınmıştır.
- Wolin, J.A. (2025). Faces of homelessness. <https://www.jeffreywolin.com/category/faces-of-homelessness/> adresinden 3 ocak 2025 tarihinde alınmıştır.
- YellowKorner. (2018). Interview Lee Jeffries. <https://www.yellowkorner.com/en/j/lee-jeffries/> adresinden 11 aralık 2024 tarihinde alınmıştır.

Görsel Kaynakça

Görsel 1.

- Jeffries, L. (2025). Evsizler: Thomas, 2008-2015. <https://lee-jeffries.co.uk/shop/page/11> adresinden 11 şubat 2025 tarihinde alınmıştır.

Görsel 2.

- Jeffries, L. (2025). Evsizler: Tomas, 2008-2015. <https://lee-jeffries.co.uk/shop/page/10> adresinden 11 şubat 2025 tarihinde alınmıştır.

Görsel 3.

- Dawton, A. (2021). Londra değil: Christopher Gardens, Westminster. <https://www.dawtonmcfarlane.com/not-london> adresinden 9 ocak 2025 tarihinde alınmıştır.

Görsel 4.

- Dawton, A. (2021). Londra değil: eski Brompton yolu, 2021. <https://www.dawtonmcfarlane.com/not-london> adresinden 9 ocak 2025 tarihinde alınmıştır.

Görsel 5.

- Serrano, A. (2025). Göçebeler: Sir Leonard, 1990. <https://andresserrano.org/series/nomads> adresinden 19 ocak 2025 tarihinde alınmıştır.

Görsel 6.

- Serrano, A. (2025). Göçebeler: Bertha, 1990. <https://andresserrano.org/series/nomads> adresinden 19 ocak 2025 tarihinde alınmıştır.

Görsel 7.

- Dyachyshyn, Y. (2024). Slavik'in modası, 2011-2013. <https://www.lensculture.com/yurko-dyachyshyn?modal=project-165808> adresinden 28 aralık 2024 tarihinde alınmıştır.

Görsel 8.

- Dyachyshyn, Y. (2024). Slavik'in modası, 2011-2013. <https://dyachyshyn.com/slaviks-fashion-1> adresinden 28 aralık 2024 tarihinde alınmıştır.

Görsel 9.

- Draper, A. (2015). Az pozlama, 2015. <https://www.diyphotography.net/photographer-sheds-light-on-homelessness-with-incredible-portrait-series/> adresinden 24 aralık 2024 tarihinde alınmıştır.

Görsel 10.

- Draper, A. (2015). Az pozlama, 2015. <https://www.diyphotography.net/photographer-sheds-light-on-homelessness-with-incredible-portrait-series/> adresinden 24 aralık 2024 tarihinde alınmıştır.

Görsel 11.

- Schoeller, M. (2016). Evsizler: Kemi, 2015. <https://www.buzzfeed.com/lynzybilling/when-a-celebrity-photographer-turns-his-lens-to-homeless-peo> adresinden 13 ocak 2025 tarihinde alınmıştır.

Görsel 12.

- Schoeller, M. (2024). Evsizler: Danny Ownby, 2015. <https://martinschoeller.com/Ivory-Sears> adresinden 7 ocak 2025 tarihinde alınmıştır.

Görsel 13.

- Wolin, J.A. (2022). Evsizliğin yüzleri: Ali Al-Hassan, Venice Beach, 2019. <https://www.jeffreywolin.com/category/faces-of-homelessness/> adresinden 3 aralık 2024 tarihinde alınmıştır.

Görsel 14.

- Wolin, J.A. (2022). Evsizliğin yüzleri: Janine Perez, Chicago, 2019. <https://www.jeffreywolin.com/category/faces-of-homelessness/> adresinden 3 aralık 2024 tarihinde alınmıştır.

Structured Abstract

This article examines documentary photography projects that focus on the homeless, as well as current photography projects that aim to increase humanitarian aid by raising awareness of homelessness in society. It seeks to describe, compare and classify how the homeless are visualized, presented and represented in photography projects. It also brings into question the impact of these projects on the perception of the homeless. As a result of research conducted through photo books and websites, a total of 23 current photography projects about the homeless were reached. In the article, seven photography projects on homelessness, carried out from the 1990s to the present, were selected as samples. The research covers only the projects that are produced in documentary and social documentary photography styles, focus specifically on the homeless themselves or their portraits, have visuals and information accessible via websites, and aim to improve social perceptions and conditions towards the homeless. In this context, by using qualitative research method, with the help of literature review, content analysis and photo analysis, the photography projects titled "Lost Angels: Homeless" by Lee Jeffries, "NOT London" by Anthony Dawton, "Nomads" by Andres Serrano, "Slavik's Fashion" by Yurko Dyachyshyn, "Underexposed" by Aaron Draper, "Homeless" by Martin Schoeller and "Faces of Homelessness" by Jeffrey Wolin were comparatively examined.

In conclusion, although all of the photographers discussed in this study claimed that they made the homeless visible and told their stories through their documentary photography projects, thus trying to ensure that they were understood without being marginalized, and aiming to increase humanitarian aid, some of them failed to do so. In order to draw attention to the homeless through their photography projects, Jeffries and Dawton used contrasting and dark photographs rendered in black and white tones to reveal their often pathetic, sorrowful, needy and pitiful condition or appearance. Serrano, Dyachyshyn and Draper presented them as celebrities, heroes and fashion icons with their colorful theatrical photographs. Schoeller and Wolin tried to make their own stories visible with simple pastel-toned photographs containing text.

From past to present, visual representations of the homeless mostly show neglected, dirty, worn-out and shabby states, covered with cardboard, newspapers, blankets or thick clothes; sad, mournful or numb facial expressions; and body positions such as asking for help, begging, praying, lying down, sleeping, smoking or drinking alcohol or bent over due to the use of certain substances. At the same time, black and white tones and strong contrasts were frequently used in visual representations of the homeless to strengthen their sorrowful and mournful atmosphere. Some photographers, such as Jeffries and Dawton, have continued these dominant traditions of seeing and showing today. Instead of damaging the stereotypes about the homeless that are already in the minds of society with their photography projects, they have made the helpless and vulnerable situation of the homeless, especially those in bad situations, painfully visible and on the contrary, they have strengthened these ideas even more. In the projects of Serrano, Dyachyshyn and Draper, the homeless are portrayed as much stronger characters than they would be in a fictional world far from reality. They gave the impression that they were happy with their situation. In these projects, the traces of the difficult and sorrowful world of the homeless were tried to be kept as secret as possible and even hidden.

Jeffries, Dawton, Serrano, Dyachyshyn, and Draper provided a superficial representation of the people in their projects by not sharing any information about the backgrounds, problems, or expectations of the homeless they photographed. Although they claimed to be telling the stories of the homeless, they actually objectified them by projecting them as powerful visual elements based solely on their appearance. They transformed them into models within their own visual narratives. By including the life stories of the homeless, Schoeller and Wolin have made them not just visuals to be watched, but people who need to be known or recognized. Instead of producing stereotypical images of the homeless, they encouraged them to tell their own life stories about what homelessness is like through interviews and surveys, allowing them to speak for themselves and highlight their different aspects. In their photographs, which they produced in a typological style, they especially avoided visual signs that stereotype the homeless, making them look pictorial or dramatic, and instead of using exaggerated visuals, they tried to express them with simple narratives in a way that would help them be understood. In order for their projects to reach more people, they shared both their images and their stories not only on their own website but also on many virtual platforms. These projects, which represent the social documentary photography approach well, have tried to improve the perceptions and conditions towards the homeless by providing an in-depth perspective, creating real awareness, reaching larger audiences and creating public opinion.